

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Фаринника Василя Івановича на дисертацію Бекетова Олега Олександровича «Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертації. Питання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні належить до числа особливо актуальних та багатопланових проблем сучасності, оскільки воно поєднує завдання забезпечення ефективності національної юрисдикції з необхідністю дотримання міжнародних стандартів захисту прав людини, реалізації принципу верховенства права та виконання міжнародних зобов'язань України. Особлива гострота цього питання проявилася в умовах збройної агресії проти України, коли суттєво зросла потреба у взаємодії з Міжнародним кримінальним судом та правоохоронними органами іноземних держав. Це, у свою чергу, ускладнило як нормативно-правове регулювання, так і практичне застосування інститутів міжнародної правової допомоги, екстрадиції, перейняття та передачі кримінального переслідування, визнання та виконання вироків іноземних судів.

Важливим чинником, що підсилює актуальність дослідження, є міжнародно-правовий вимір. Норми міжнародних договорів, зокрема Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р., а також практика Європейського суду з прав людини вимагають гармонізації вітчизняних процесуальних процедур із загальновизнаними стандартами. Необхідно це як для забезпечення належного рівня захисту прав учасників кримінального провадження, так і для ефективної участі України у

міжнародних механізмах здійснення правосуддя, включно з Міжнародним кримінальним судом.

Наукова й практична значущість теми зумовлена також потребою удосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині міжнародного співробітництва. Йдеться про необхідність уточнення процесуальних процедур, оптимізацію порядку звернення за міжнародною правовою допомогою, усунення колізій між національними нормами та міжнародними договорами, а також розробку дієвих механізмів захисту прав громадян України за кордоном у межах кримінального провадження.

Окремої уваги заслуговує питання співвідношення національного та міжнародного кримінального процесу, зокрема: проблеми правової допомоги у збиранні доказів; особливості визнання й виконання іноземних судових рішень; застосування механізмів передачі та перейняття кримінального провадження; координація діяльності українських правоохоронних органів з Євроюстом, Інтерполом та іншими міжнародними структурами.

Усе це підкреслює необхідність комплексного підходу до дослідження, який поєднує теоретичний аналіз, порівняльно-правове вивчення міжнародних практик, а також дослідження реальної судової та слідчої практики.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження реалізується у відповідності до ключових стратегічних документів державної політики у сфері національної безпеки, правопорядку та протидії злочинності, зокрема: Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 р. № 1126-р), Стратегії воєнної безпеки України (Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021), Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (Указ Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021), а також Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (Указ Президента України від 20.08.2021 р. № 372/2021). Враховано також положення Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як елементу сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023). Зміст і

спрямування дослідження повністю відповідають Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11.06.2020 р. № 454).

Таким чином, на тлі сучасних викликів у сфері міжнародної безпеки та з огляду на потребу України в інтеграції до європейського правового простору, дисертаційне дослідження Бекетова Олега Олександровича на тему «Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні» є своєчасним і важливим. У роботі комплексно проаналізовано правові та практичні проблеми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, визначено напрями вдосконалення національного законодавства та сформульовано пропозиції, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності кримінального судочинства України та зміцненню її авторитету на міжнародній арені.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення та висновки, сформульовані у дисертаційному дослідженні, відзначаються високим рівнем обґрунтованості та системності. Достовірність результатів забезпечена глибоким аналізом міжнародних договорів, національного законодавства України та зарубіжних країн, актів міжнародних організацій, практики Європейського суду з прав людини, а також значного масиву наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених.

У першому розділі автор здійснив ґрунтовний огляд стану наукової розробки проблематики міжнародного співробітництва, визначив його сутність та інституційне підґрунтя. Важливим результатом стало узагальнення підходів до розуміння суб'єктного складу співробітництва у кримінальному провадженні, що дозволило сформулювати авторське бачення системи таких суб'єктів у національному праві.

У другому розділі на основі докладного аналізу процесуальних форм міжнародного співробітництва (правова допомога, екстрадиція, перейняття кримінального провадження, визнання і виконання вироків іноземних судів) розкрито основні проблеми чинного законодавства та практики. Автором

запропоновано конкретні шляхи їх вирішення: удосконалення процедури надання міжнародної правової допомоги, уніфікація екстрадиційних правил, запровадження чітких механізмів перейняття кримінального переслідування.

Особливу увагу приділено співпраці з Міжнародним кримінальним судом (розділ 3). У цьому контексті новизну становить детальний аналіз проблем адаптації положень Римського статуту в умовах воєнного стану. Обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази України для забезпечення ефективної взаємодії з МКС у кримінальному провадженні.

Суттєвим науковим результатом є систематизація напрямів міжнародного співробітництва та аргументація необхідності гармонізації положень КПК України з міжнародними стандартами. Дисертант обґрунтував доцільність закріплення в національному законодавстві спеціальних процедур, що забезпечують оперативність і прозорість співпраці з іноземними компетентними органами.

Заслуговує на увагу проведений аналіз судової та прокурорської практики, який виявив непоодинокі випадки різночитань та ускладнень при виконанні міжнародних доручень. Своєю чергою, це дозволило авторові підготувати практичні рекомендації для підвищення ефективності міжнародної взаємодії органів досудового розслідування та судів.

Такий практичний підхід до проблеми дослідження засвідчив, що в цілому дисертанту вдалося вирішити поставлені задачі та отримати нові, поглиблені для науки результати. До основних наукових результатів, що становлять її новизну, на думку опонента належать такі:

– концептуально обґрунтовано, що міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні – здійснювана на підставі чинних норм міжнародного та національного законодавства або відповідно до принципу взаємності узгоджена діяльність двох або більше держав в особі компетентних органів і посадових осіб, а також міжнародних правоохоронних організацій й реалізується шляхом отримання та надання правової допомоги, видачі (екстрадиції) осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб для виконання покарання з метою

досягнення цілей кримінального провадження, передачі засуджених осіб, а також співробітництва з МКС. Таке співробітництво засноване на нормах міжнародного та національного кримінального процесуального законодавства або на принципі взаємності уповноважених органів, посадових осіб різних держав і міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол, OLAF тощо), які виконують координаційну функцію щодо забезпечення ефективності зусиль, у наданні процесуальної допомоги в межах кримінального провадження, у зв'язку з чим запропоновано внести зміни в КПК України щодо розширення кола суб'єктів міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні таким чином, щоб до нього входили нарівні з компетентними органами іноземної держави – міжнародні правоохоронні організації;

– розкрито правовий зміст принципу взаємності, що полягає в письмовому зобов'язанні Уповноваженого (центрального) органу України, відповідних компетентних органів або посадових осіб іноземної держави взаємно надавати на добровільній основі аналогічну за юридичною силою, підставами, формою та змістом правову допомогу в провадженні окремих процесуальних дій;

– теоретично обґрунтовано потребу в закріпленні в КПК України норми, яка б передбачала здійснення в межах міжнародного співробітництва з МКС роз'яснення потерпілому від воєнних злочинів на території України його процесуальних прав та обов'язків, а також можливості звернутися безпосередньо до МКС за відновленням своїх порушених прав.

Окрім викладених, є й інші положення наукової новизни, що заслуговують на позитивну оцінку.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях зарахованих за темою дисертації

Структура дисертаційного дослідження, запропонована дисертантом, в цілому, є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до аналізу кримінально-процесуальних проблем. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет. Нові положення, висновки і

рекомендації, що висуваються в дисертації, в роботі обґрунтовуються, у першу чергу, за допомогою методологічного підходу. Вміло застосована автором методологія наукового пошуку є традиційною для правових наук. Для досягнення поставленої мети, вирішення дослідницьких завдань і обґрунтування отриманих результатів у дисертаційній роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціальних методів пізнання: *діалектичний* – як загальний метод наукового пізнання дійсності (розділи 1–3); *юридико-догматичний* метод дозволив працювати з правовими документами та провести теоретичне дослідження для визначення заходів щодо подальшого підвищення ефективності міжнародного співробітництва (підрозділ 1.2, розділ 2); *порівняльно-правовий метод* уможливив вивчення національного законодавства та норм міжнародних договорів, що визначають підходи держав до досліджуваної теми й перспективи їх розвитку, а також шляхом зіставлення наявних теоретичних підходів щодо визначення міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні виокремити його форми та принципи (підрозділи 1.1, 1.2, розділи 2–3); *прогностичний метод* використано під час дослідження теоретичних і правових аспектів міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, що уможливило виявлення тенденцій розвитку національного законодавства (підрозділи 2.4); *метод правового моделювання* дозволив надати пропозиції щодо внесення змін до КПК України (розділи 1–3); *метод узагальнення* використано в межах формулювання висновків за результатами дослідження щодо виявлення окремих проблем, які стосуються міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні (розділи 1–3); *системно-структурний метод* дослідження забезпечив комплексне вивчення проблемних питань визначення структурних елементів інституту міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні (розділи 1–3); *соціологічний і статистичний* методи використано для збирання, аналізу й узагальнення емпіричних матеріалів дослідження, серед яких офіційні дані судової статистики, рішення Європейського суду з прав людини, узагальнення судової практики, рішення національних судів України, матеріали з Єдиного державного реєстру судових рішень, анкетування

респондентів. Гносеологічний та аксіологічний підходи створили підґрунтя для дослідження правової природи міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні з акцентом на забезпечення гарантій прав і законних інтересів осіб під час міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, а також створення відповідних умов для реалізації учасниками кримінального провадження своїх прав і законних інтересів (підрозділи 2.1, 2.3, 3.3).

Дисертант провів таку розробку використовуючи емпіричну базу, яку становлять результати анкетування 123 осіб, а саме 35 суддів, 36 прокурорів, 52 слідчих Національної поліції; дані офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора та МВС України за 2016–2025 рр. щодо міжнародно-правового співробітництва в кримінальному провадженні, а також 185 ухвал слідчих суддів у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Отримані результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступах з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних заходах, що в цілому свідчить про належний рівень її апробації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у дванадцяти наукових працях, серед них шість статей – у виданнях, віднесених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття у зарубіжному періодичному виданні, шість тез доповідей, оприлюднених на науково-практичних заходах.

Аналіз змісту роботи дозволяє, в цілому, позитивно оцінити структуру дослідження, вона достатньо повно розкриває мету та поставлені задачі, які знайшли своє відображення в авторських висновках. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовані.

Значимість результатів дисертаційного дослідження для практики.

Викладені в дисертації положення, висновки й пропозиції можуть бути використані в: *науково-дослідній сфері* – для подальшого дослідження питань міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні; *освітньому*

процесі – під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій; *практичній діяльності* – у процесі напрацювання пакета змін і доповнень до КПК України, розроблення та вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, методичних розробок з питань міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, а також під час проведення занять у системі службової підготовки (акти Головного слідчого управління Національної поліції України від 29.08.2025 р. та Головного слідчого управління Державного бюро розслідувань від 20.05.2025 р.);

Аналіз змісту дисертаційного дослідження свідчить про самостійність проведеного дослідження, його актуальність і достатній науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення. Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації *Бекетова Олега Олександровича «Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні»* як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та правоохоронної практики проблеми.

Не зупиняючись більш детально на загальній позитивній оцінці роботи, дисертація містить окремі дискусійні питання, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення автором під час прилюдного захисту, зокрема:

1. Визначення у підрозділі 2.1. дослідження міжнародної правової допомоги як виду відносин між державами, міжнародними організаціями та Міжнародним кримінальним судом є безперечно цінним для розвитку науки. Однак, потребує додаткового пояснення питання щодо співвідношення міжнародних норм і норм національного права у випадках колізії. Було б доцільно з'ясувати, чи завжди пріоритет надається міжнародним договорам, чи ж можуть існувати винятки, зумовлені особливостями конституційного регулювання.

2. У підрозділі 2. 2. дисертаційного дослідження при характеристиці принципів екстрадиції та підстав відмови у видачі осіб дисертант слушно виокремлює основні правові засади. Водночас дискусійним виглядає питання балансу між інтересами державної безпеки та дотриманням прав людини у випадках екстрадиційних процедур. Автору доцільно було б детальніше

зупинитися на практиці ЄСПЛ, яка визначає стандарти недопустимості видачі у випадках загрози катувань чи нелюдського поводження, та порівняти її з українським правозастосуванням.

3. Запропонована у підрозділі 2.4. дисертаційного дослідження класифікація підстав і умов передачі засуджених для відбування покарання в іноземній державі є своєчасною та потрібною. Проте викликає питання співвідношення матеріально-правових та процесуальних умов: чи не створює така деталізація ризику дублювання або суперечностей у правозастосовній практиці? Додаткової аргументації потребує питання, яким чином забезпечується єдність у реалізації таких підстав, зокрема в умовах, коли практика різних держав істотно відрізняється.

4. Визнання передачі засуджених як самостійного напрямку міжнародного співробітництва є слушним, але потребує більшої конкретизації щодо його правових наслідків. Зокрема, доцільним було б з'ясувати, чи розширює таке тлумачення компетенцію національних органів, які здійснюють виконання вироків, і чи не створює це ризику різного підходу до забезпечення принципу *ne bis in idem* у випадку повторного переслідування за кордоном.

5. Аналіз принципу компліментарності в діяльності МКС як механізму додаткового зміцнення повноважень заслуговує схвалення (підрозділ 3.1 дослідження). Водночас залишається відкритим питання: чи не призведе таке тлумачення до надмірної дискреції держав у вирішенні питання про власну «спроможність» чи «бажання» здійснювати кримінальне переслідування. Було б доречно, аби автор уточнив межі контролю Міжнародним кримінальним судом у таких випадках і можливі шляхи запобігання зловживанням із боку держав.

Такі зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують полеміки й щодо інших положень і висновків дисертанта, яка, очевидно, буде продовжена під час захисту. Вони носять локальний, переважно дискусійний характер і, в цілому, не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Виходячи з викладеного, можна стверджувати, що дисертація Бекетова Олега Олександровича «Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні» є комплексним монографічним дослідженням, у якому запропоновано шляхи розв'язання теоретичних і правових проблем міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні з урахуванням стану кримінального процесуального законодавства, міжнародно-правових актів, практики органів досудового розслідування та суду в умовах дії правового режиму воєнного стану

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України. Автореферат ідентичний головним положенням дисертації та відображає її основний зміст, висновки та пропозиції.

Викладене вище дає підстави для **остаточного висновку** про те, що дисертація та автореферат *Бекетова Олега Олександровича «Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні»*, відповідають вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а їх автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Офіційний опонент:

Старший партнер

Адвокатського об'єднання

«CREDESCENCE»

доктор юридичних наук, професор

Василь ФАРИННИК